

Asia: VN/14840/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta (DigiFinland Oy)

Lausunnonantajan lausunto

**Lausuntonne sidosyksikköasemasta
Kirjoita tähän:**

-

**Muut kommenttinne esityksestä
Kirjoita tähän:**

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettua lakia (612/2021).

Esityksen mukaan laissa säädettäisiin poikkeuksesta julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain vähimmäisomistusosuutta koskevaan säännökseen. Lailla mahdollistettaisiin DigiFinland Oy:n hyödyntäminen jatkossakin valtion, hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän yhteisenä sidosyksikkönä. Ehdotettu muutos koskisi sosiaali- ja terveysalaa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samana päivänä kuin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain 15 §:n 2 momentti.

Oikeusministeriö on arvioinut esitysluonnosta vain lausunnossa nimenomaisesti todetuilta osin.

Esitysluonnoksen (s. 3–8) mukaan DigiFinland on valtion omistama erityistehtävayhtiö, jonka erityistehtävänä on kehittää ja tuottaa sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja muiden toimialojen tuottavuutta ja vaikuttavuutta parantavia kansallisia digitaalisia palveluja sekä tukea tiedon yhteen toimivuutta ja tiedolla johtamista. Yhtiö on vakiinnuttanut asemansa julkisen hallinnon digitaalisten ratkaisujen keskeisenä tuottajana ja koordinoijana. Yhtiön ratkaisut ovat useilla palvelualueilla kansallisesti kriittisiä, eikä niille ole markkinoilla vastaavia vaihtoehtoja. Yhtiö tuottaa digitaalisia palveluja (esim. Omaolo-palvelu) ja ratkaisupalveluja (esim. sähköinen arkistointi). DigiFinlandista ei ole säädetty laintasoisesti.

Esitysluonnoksessa on arvioitu DigiFinlandin tehtäviä suhteessa perustuslain 124 §:ään. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Esitysluonnoksen mukaan DigiFinlandin tehtävissä kokonaisuutena katsottuna ei ole kyse julkisista hallintotehtävistä (s. 27). Oikeusministeriö toteaa, että esitysluonnoksessa on sinänsä tunnistettu perustuslakivaliokunnan asiaa koskevaa käytäntöä. Sen sijaan esitysluonnoksen DigiFinlandin tehtäviä koskeva analyysi vaikuttaisi jääneen melko pintapuoliseksi ja osittaiseksi.

Esitysluonnoksen perustuslain 124 §:ää koskevassa kysymyksenasettelussa vaikuttaisi olevan kyse lähinnä siitä, onko DigiFinlandin tehtävissä kyse julkisesta hallintotehtävästä vai ei, ja päädytty arvioon, ettei näin ole. Esitysluonnoksessa ei myöskään ehdoteta perustuslain 124 §:ään perustuvaa sääntelyä. Tähän nähden vaikuttaisi tarpeettomalta käsitellä sääätämisyjärjestysperusteluissa kyseiseen perustuslain säännökseen liittyviä muita kysymyksiä, kuten hallinnon yleislakien soveltumista ja virkavastuuta (esim. esitysluonnoksen s. 26).

DigiFinlandin tehtävien osalta esityksessä on tarkasteltu perustuslain 124 §:n näkökulmasta lähinnä Omaolo-palvelua, jota myös oikeuskansleri on ratkaisussaan OKV/2674/10/2020 arvioinut. Oikeuskansleri ei ole pitänyt selvänä tai yksiselitteisenä, onko palvelun tuottamisessa ollut kyse julkisen hallintotehtävän hoitamisesta vai ei. Esitysluonnoksessa ei ole sen sijaan tarkasteltu muita DigiFinlandin tehtäviä, joita on selostettu. Esitysluonnoksen (s. 27) mukaan arvioinnissa on huomioitava myös se, että jos DigiFinlandin katsottaisiin hoitavan julkista hallintotehtävää, voisi sama arvio päteä myös sosiaali- ja terveydenhuollon muihin digi- tai tietojärjestelmäpalveluiden teknisiin toteuttajiin, kuten potilastietojärjestelmien tai digitaalisten asiointipalveluiden toteuttajiin. Tämä tulkinta laajentaisi julkisen hallintotehtävän käsitettä epätarkoituksenmukaisesti.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan asiaa tulisi arvioida eritellysti eri tehtävien osalta. Perustuslakivaliokunta on todennut, että lakisääteisten tehtävien kokonaisuutta koskevasta sääntelystä tulee asianmukaisesti tunnistaa se osa, jota on pidettävä julkisena hallintotehtävänä (kts. PeVL 37/2025 vp, kappale 6). Vaikka jokin yhtiön lakisääteinen tehtävä olisi katsottava julkiseksi hallintotehtäväksi tästä ei johdu, että yhtiön toiminta ja lakisääteiset tehtävät kokonaisuudessaan olisivat julkisia hallintotehtäviä. Valiokunta korostaa tarvetta arvioida asiaa eritellysti. (PeVL 47/2025 vp, kappale 50, myös PeVL 49/2025 vp, kappale 8)

Oikeusministeriö toteaa lisäksi, että perustuslain 124 §:ää koskevassa arvioinnissa on kyse oikeudellisesta arvioinnista eikä tarkoituksenmukaisuusharkinnasta. Arviota ei voi perustaa argumenttiin siitä, että tällöin tulisi tarkastella myös muiden yksityisten tahojen hoitamia tehtäviä, kuin nyt käsillä olevassa esityksessä on kyse.

Esitysluonnoksen (s. 15) mukaan yhtiön rooli on toimia järjestelmien kehittäjänä, ylläpitäjänä ja teknisenä toteuttajana. Nämä tehtävät eivät sisällä julkisen vallan käyttöä. Oikeusministeriö toteaa, ettei julkisen vallan käytön määritelmä yksin kata julkisten hallintotehtävien piiriä, vaan julkisen hallintotehtävän käsite on julkisen vallan käyttöä laajempi käsite, kuten esitysluonnoksessakin (s. 23) on toisessa kohtaa todettu.

Esitysluonnoksen (s. 15) mukaan nykytilassa digitaalisten palvelujen ei ole katsottu olevan julkisen hallintotehtävän hoitamista. Oikeusministeriö toteaa johtopäätöksen digitaalisten palvelujen luonteesta kaikissa tapauksissa olevan liian yksioikoinen perustuslain 124 §:n näkökulmasta. Asiassa ei ole merkitystä sillä, onko palvelu digitaalinen vai ei (vrt. esim. PeVL 8/2014 vp). Sen sijaan kyse on muun ohella siitä, minkälainen rooli palvelun tuottajalle annetaan.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan myös viranomaista avustavia tehtäviä on pidetty julkisina hallintotehtävinä (ks. esim. PeVL 55/2010 vp, s. 2/I). Julkisesta hallintotehtävästä ei ole ollut kyse sellaisessa puolueettomassa, tekniseen asiantuntemukseen perustuvassa testauksessa ja sertifioinnissa, joka ei vaikuttanut viranomaisen toimivaltaan päättää laitteiden ja rakenteiden määräaikaistarkastuksissa käytettävistä menetelmistä ja henkilöistä (PeVL 4/2012 vp, s. 2/II), eikä varmennetoiminnassa, jonka luonne oli tosiasiallisesti etääntynyt julkiseen hallintotehtävään liitettävistä ominaispiirteistä (PeVL 16/2009 vp, s. 2–3).

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan siten jatkovalmistelussa olisi tarpeen syventää analyysiä ja arvioida eritellymmin DigiFinlandin tehtäviä suhteessa perustuslain 124 §:ään, jotta nyt esitysluonnoksessa esitetystä johtopäätöksestä voidaan vakuuttua.

Wilhelmsson Niklas
Oikeusministeriö

Hämäläinen Kari
Oikeusministeriö